

De wetenschap van verwondering

Tim Boyd

Tim Boyd is International President van de Theosophical Society Adyar.

Dit artikel verscheen in Quest Magazine, voorjaar 2014 onder de titel *The Science of Wonder*.

Een eerdere vertaling verscheen in Theosofia van december 2014.

Net als veel andere spirituele groeperingen wereldwijd doet de Theosophical Society Adyar (TS) tegenwoordig veel moeite om te proberen de leringen en ervaringen van het spirituele leven in overeenstemming te brengen met de hedendaagse wetenschap. Het laatste wat iemand in onze tijd wil, is te worden beschouwd als 'onwetenschappelijk'. Deze druk om te knielen voor het altaar van de wetenschap is zowel een zegen als een vloek geweest bij het populariseren van waarheden betreffende bewustzijn en innerlijke leven.

De grote zegen van de wetenschap en van de wetenschappelijke methode die eraan ten grondslag ligt, is de kennisstructuur die in de loop van de tijd is opgebouwd. Deze structuur biedt een door de tijd beproefde beschrijving van de werkzaamheid en de wetten van de natuur en dient als springplank voor toekomstige vermeerdering van de basiskennis van de mensheid. Vrijwel alle bekende processen in de natuur zijn onderzocht en beschreven, van vuur tot atoomenergie, van fotosynthese tot celregeneratie.

Het zit ook in de aard van het wetenschappelijke proces om de eigen conclusies steeds opnieuw te toetsen. Het is niet statisch en ongetwijfeld zal op een dag blijken dat alle theorieën in het slechtste geval fout zijn, of in het gunstigste geval maar gedeeltelijk waar. Het is dus het beste om wetenschap niet te beschouwen als het definitieve woord, maar als het tot op heden laatste woord. De theorie dat de aarde het centrum van het universum was, werd vervangen door de waarnemingen van Copernicus, met veel steun van Galileo. Al tijdens zijn leven werd het grote genie Albert Einstein met zijn relativiteitstheorie uitgedaagd door bevindingen van de nieuwe wetenschap van de kwantumfysica. De beroemde woordenwisseling tussen Einstein en kwantumfysicus Niels Bohr toont de verschillen in hun standpunten. In zijn commentaar op de schijnbare willekeur van de kwantumtheorie sprak Einstein de beroemde woorden: *God dobbelt niet met het universum*. In het licht van experimenteel bewijs dat de juistheid van de kwantumtheorie aantoont, was Bohrs even geestige antwoord: *Wie is meneer Einstein dat hij God vertelt wat hij moet doen?*

Vanuit het perspectief van de tijdloze wijsheid is alles het resultaat van bewustzijn en heeft alles bewustzijn - planten, rotsen, dieren, mensen, maar ook de materialen en bewoners van onzichtbare, niet-fysieke gebieden. In *De Geheime Leer* stelt H.P. Blavatsky (HPB): *Alles in het Heelal, in al zijn rijken, is bewust: d.w.z. voorzien van een eigen soort bewustzijn op zijn eigen waarnemingsgebied (De Geheime Leer deel I [274]).* Een voorbeeld is het fenomeen van boomwortels die lekken in water- en rioolleidingen vinden; soms volgen ze die pijp meer dan een kilometer. De technische naam voor deze aantrekkingskracht is hydrotropisme, letterlijk een draai naar het water. Heliotropisme is een soortgelijke term voor planten die naar de zon draaien. In het mineralenrijk vertonen kristallen een vergelijkbare vorm van bewustzijn in hun vormen en patronen. Sneeuwvlokken, diamanten, tafelzout en talloze andere mineralen hebben ieder hun specifieke rangschikking en patroon, bepaald door het bewustzijn van dat materiaal. Wetenschappers observeren en beschrijven deze verschijnselen zonder rekening te houden met een voor de hand liggende, maar niet-meetbare oorzaak die buiten hun algemeen geaccepteerde gezichtsveld ligt. De wetenschap onderzoekt en beschrijft de effecten van bewustzijn, maar niet het bewustzijn zelf.

In de hedendaagse wetenschap wemelt het van de studies die de diepgaande transformerende effecten van spirituele beoefening aantonen. Er zijn ook letterlijk duizenden onderzoeken die het bestaan aantonen van wat de Indiase spiritualiteit 'siddhi's' noemt - paranormale vermogens die in de meesten van ons sluimeren. Bekende vormen van deze vermogens, zoals helderziendheid, telepathie of gedachtenoverdracht, psychokinese en voorkennis, zijn grondig getest en herhaaldelijk geverifieerd.

Dus waarom zijn deze studies niet algemeen bekend? Waarom wordt iedere poging tot een op feiten gebaseerde discussie over deze onderwerpen binnen de wetenschappelijke gemeenschap stelselmatig afgewezen? Het probleem zit niet in de wetenschap, maar in de grenzen die de wetenschappelijke gemeenschap zichzelf stelt. De heersende opvatting onder reguliere wetenschappers is dat ware wetenschap zich moet beperken tot de fysieke wereld, de wereld die kan worden waargenomen en gemeten door de vijf zintuigen, of met behulp van instrumenten die het bereik van de zintuigen vergroten. Vanuit het gezichtspunt van de spirituele beoefenaar is dit een ernstige beperking. Bewustzijn kan niet worden waargenomen door de fysieke zintuigen.

Hoewel paranormale vermogens door de meeste wetenschappers op fysiek gebied worden verworpen, noemen moderne beoefenaars van oude spirituele tradities hun beoefening en leringen stelselmatig 'wetenschappelijk'. De Dalai Lama heeft vaak gezegd dat ieder van ons toegang heeft tot het grootst mogelijke laboratorium om de leringen over mededogen en wijsheid te testen en te ontwikkelen: het laboratorium van onze eigen geest. In haar geschriften verwijst HPB vaak naar de 'geheime wetenschap' en de 'occulte wetenschap'. Een van haar definities van theosofie is in uitgesproken wetenschappelijke termen geformuleerd: *Theosofie is de verzamelde*

wijsheid van eeuwen, getest en geverifieerd door generaties van zieners. Er is geen wezenlijk verschil tussen fysieke wetenschap en de wetenschap van bewustzijn (theosofie). Het gaat er alleen om op welk gebied van het bewustzijnsspectrum men zich richt.

De 'wetenschappelijke methode' is de basis van iedere systematische benadering om kennis en ervaring te vergroten. Of we nu proberen de uiterlijke of de innerlijke wereld te begrijpen, we observeren eerst en dan gaan we experimenteren. Op grond hiervan vormen we ideeën (hypothesen) die we testen en aanpassen.

Hoe kan deze methode worden toegepast? Laten we een veel voorkomende menselijke emotie nemen: woede. We beginnen met te observeren wat er binnenin ons gebeurt als zij zich voordoet. We zien dat woede een krachtige opwelling van energie veroorzaakt. We merken ook dat woede zich meestal richt op andere mensen of omstandigheden. Als we goed kijken naar wat er in ons lichaam gebeurt, zien we dat de golf van energie wordt ervaren als hitte, vaak gefocust in het hoofd. We zien dat woede-uitbarstingen mensen van ons verwijderen en woede bij anderen doen oplaaien. Nu we dit zien, gaan we experimenteren. We zouden kunnen proberen onze woede te onderdrukken en de resultaten te onderzoeken. We zouden kunnen proberen onze woede te uiten: tegen mensen schreeuwen, hen slaan, en dan kijken wat er gebeurt. We kunnen de verzamelde kennis van anderen die zich hiermee hebben bezig gehouden, erbij halen. Soms adviseren ze ons om onze ademhaling te focussen op de plaats in het lichaam waar we de woede voelen, vanaf het moment dat we haar voor het eerst opmerken totdat ze verdwijnt. Gebaseerd op deze experimenten kunnen we de hypothese opstellen dat woede in wezen een energetische ervaring is en dat regulering van de ademhaling en het focussen van de aandacht de ongecontroleerde effecten van woede kunnen matigen of opheffen. We zouden ook tot de meer algemene conclusie kunnen komen dat alle emoties energetisch van aard zijn en op vergelijkbare manier kunnen worden aangepakt. Dit zou oproepen tot verder experimenteren.

Het is jammer dat onze normale benadering van dat soort dingen veel minder wetenschappelijk is. Gedurende ons leven ontwikkelen de meesten van ons een reeks gewoonten, reacties die ons even vaak wél als geen voldoening opleveren. We vergeten wat *the first law of holes* ('de eerste wet van kuilen') wordt genoemd: *als je merkt dat je in een kuil zit, is het eerste wat je moet doen: stoppen met graven.*

Door de geschiedenis heen hebben grote spirituele leraren deze wetenschappelijke benadering in hun leringen verankerd. Net zoals de natuurkundige wiskundige formules opstelt om te testen, zo hebben wijze mannen en vrouwen soortgelijke formules overgeleverd, die wij in ons eigen leven kunnen testen en verifiëren. Hieronder noem ik twee van dergelijke formules met de aanbeveling ze beide als een experiment te beschouwen. Door zelf te experimenteren, kun je de theorie bevestigen, verwerpen of aanpassen aan je eigen bevindingen. In de woorden van de Boeddha: *Geloof niets, waar je het ook leest, of wie het ook gezegd heeft, zelfs ook als ik het heb gezegd, tenzij het overeen komt met je eigen rede en je eigen gezonde verstand, en accepteer alleen wat bewezen heeft nuttig en heilzaam te zijn in je leven.*

De eerste formule komt uit *De Stem van de Stilte: Zelfkennis is het kind van liefdevolle daden* (vers 136). Het experiment impliceert noodzakelijkerwijs eerst vaststellen wat een 'liefdevolle daad' is, gevolgd door enige consistentie in het zich op die manier gedragen. Als de theorie klopt, zou dit gedrag moeten resulteren in een steeds dieper gevoel van verbondenheid met het Zelf, het transcendente bewustzijn in de diepste uithoeken van ons wezen.

De tweede formule wordt toegeschreven aan Johann Wolfgang von Goethe. Hoewel het niet waarschijnlijk is dat alle woorden daadwerkelijk van hem zijn, is de waarde ervan vanzelfsprekend: *Totdat men toegewijd is, is er aarzeling, de kans om zich terug te trekken. Wat alle scheppingsdaden betreft, geldt één elementaire waarheid. Onwetendheid - het niet kennen van die waarheid - doodt talloze ideeën en schitterende plannen. Die waarheid houdt in dat de voorzienigheid in beweging komt als je je definitief committeert. Dan gebeurt er ineens van alles om je te helpen, dingen die anders nooit zouden hebben plaatsgevonden. Een hele reeks gebeurtenissen komt voort uit die beslissing; allerlei gunstige onvoorziene incidenten, ontmoetingen en materiële hulp doen zich voor, waarvan niemand had kunnen dromen. Wat je ook kunt doen, of droomt dat je kunt doen, begin eraan. Moed heeft genialiteit, kracht en magie in zich.*

Veel meer hoeft er niet te worden gezegd. Het experiment? Ga het aan en observeer.

Vertaling: Saskia Campert

Niels Bohr (1885 - 1962)